
Viri ogrožanja varnosti policistov pri njihovem delu

VARSTVOSLOVJE,
letn. 18
št. 1
str. 27–48

Manja Konkolič, Leon Vedenik, Branko Lobnikar

Namen prispevka:

V prispevku bomo opredelili in proučevali dejavnike ter vire ogrožanja varnosti, s katerimi se srečujejo policisti pri svojem delu in pojasnili tveganja ter škodljivosti in nevarnosti pri njihovem delu. Analizirali bomo percepcijo virov ogrožanja varnosti policistov pri njihovem delu.

Metode:

Empirična raziskava o percepciji virov ogrožanja varnosti policistov pri njihovem delu je bila opravljena leta 2014 na populaciji policistov in policistk v Republiki Sloveniji. V reprezentativni vzorec je bilo zajetih 181 policistov in policistk z vseh osmih policijskih uprav. Dojemanje ogroženosti na delovnem mestu smo merili s pomočjo 5-stopenjske Likertove lestvice.

Ugotovitve:

Rezultati raziskave kažejo, da se policisti in policistke počutijo ogrožene na delovnem mestu. Največjo skrb namenjajo predvsem okužbam pri delu, slabemu medsebojnemu odnosu znotraj delovnega mesta ter nevarnostim v zvezi z delovnimi prostori.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Raziskava je bila opravljena na reprezentativnem vzorcu, ki je dovolj velik, da lahko splošimo na celotno populacijo.

Praktična uporabnost:

Rezultati so uporabni pri nadaljnji oziroma ponovni reviziji Izjave o varnosti z oceno tveganja v Ministrstvu za notranje zadeve ter celovitem varnostnem menedžmentu in varnostni politiki na delovnem mestu policista.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Do sedaj še ni bilo opravljenih veliko raziskav med zaposlenimi policisti in policistkami v Republiki Sloveniji, ki bi v celoti zajele vire ogrožanja pri njihovem delu.

UDK: 351.74+331.45

Ključne besede: policija, policisti, varnost in zdravje pri delu, nevarnosti in škodljivosti pri delu

The Sources of Security Threats to the Police Officers at their Work

Purpose:

In the paper authors identify and examine the factors and sources of security threats police officers face at their work. Paper explains the possible risks, harmful

effects and dangers of police work. It also exposes police officers' perception of sources of threats to the security at their work.

Design/Methods/Approach:

Empirical study on the perception of the sources of threats of security to police officers at their work has been carried out in 2014. The sample consisted of 181 police officers from all eight police directorates. The perception of threats at the workplace was measured using 5-point Likert scale.

Findings:

Survey results indicate that police officers feel threatened in their workplace. They are most strongly concerned about particular infections at work, poor peer relationships at the workplace as well as risks relating to the places of their work.

Research Limitations/Implications:

The survey was conducted on a representative sample of police officers, so it can be generalized to the entire population.

Practical Implications:

The results are useful for the revision of Statement on safety and risk assessment at the Ministry of Internal Affairs and for comprehensive security management as well as for security policy at police officers' workplace.

Originality/Value:

To date there have not been many surveys carried out among police officers in the Republic of Slovenia, which would systematically covered the sources of threats at their work.

UDC: 351.74+331.45

Keywords: police, police officers, occupational safety and health, dangers and hazards of the work

1 UVOD

Zdravje je temeljna človekova vrednota, za katero je treba vedno skrbeti in jo nadgrajevati. Hiter razvoj in način življenja prinašata tudi negativne posledice na zdravje ljudi. Prvotno prepričanje je bilo, da je zdravje odsotnost bolezni. Danes opredeljujemo zdravje kot širšo vrednoto. S pojmom zdravje ne označujemo le odsotnosti bolezni ali nezmožnosti za delo, ampak stanje popolnega telesnega, duševnega in socialnega blagostanja, ki se kaže v zmožnosti neprekinjenega prilagajanja okolju (Bilban, 2005). Zaradi vsega tega je vsak delodajalec v Sloveniji dolžan upravljati tveganja, ki bi jim lahko bili izpostavljeni zaposleni v okviru delovnega procesa. V ta namen mora delodajalec izvajati ukrepe, potrebne za zagotovitev varnosti in zdravja delavcev, vključno s preprečevanjem nevarnosti pri delu, obveščanjem in usposabljanjem delavcev, z ustrežno organizacijo in potrebnimi materialnimi sredstvi (Bilban, 2005).

Policisti so dolžni opravljati delo v posebnih delovnih razmerah, kot so delo po razporedu, delo v neenakomernem delovnem času, delo v izmenah, delo

ob sobotah, nedeljah, praznikih in drugih dela prostih dni, delo prek polnega delovnega časa, delo v popoldanskem in nočnem času, pripravljenost za delo v delovnih prostorih, pripravljenost za delo na določenem kraju, pripravljenost za delo doma in v deljenem delovnem času (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2010) Zato so ukrepi za upravljanje tveganj za zdravje pri delu posebno pomembni.

Pri svojem delu so policisti izpostavljeni precejšnjim nevarnostnim, kot so hrup, napadi, možnost okužb, tveganja, ki izhajajo iz dotrajane in neustrezne opreme, poškodbe z orožjem, izpostavljenost škodljivim plinom in param, temu je treba dodati še psihološke dejavnike tveganja, povezane s stresom in trpinčenjem, specifično organizacijo dela (večizmensko delo, neugoden delovni čas). Namen prispevka je opredeliti in natančno analizirati dejavnike ter vire ogrožanja varnosti, s katerimi se srečujejo policisti pri svojem delu, in pojasniti tveganja, škodljivosti ter nevarnosti pri njihovem delu. Na podlagi raziskave med policisti želimo ugotoviti, katere vire ogrožanja policisti še posebej izpostavljajo kot nevarne pri njihovem delu.

2 VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU

Varnost pri delu je pomembna z zakonom varovana dobrina že iz časa Jugoslavije. Slovenija je varnosti pri delu posvečala posebno pozornost, saj je varstvo pri delu z republiško ustavo iz leta 1974 postalo celo ustavna kategorija, posledica tega pa je bil Zakon o varstvu pri delu (1974), ki je področje varnega dela celovito uredil na ravni takratne republike (Območna obrtno-podjetniška zbornica Jesenice, 2005). Veljavna slovenska ustava varstva pri delu izrecno ne omenja kot varovane dobrine, kljub vsemu pa lahko sklepamo, da takšna zaščita še vedno obstaja. Po 8. členu Ustave RS (1991) se ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno. Mednarodna konvencija št. 155 o varnosti in zdravju pri delu in delovnem okolju (International Labour Organization, 1981) šteje varnost in zdravje pri delu za temeljno človekovo pravico in po prej omenjenem členu naše ustave velja, da mora biti zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ena izmed temeljnih človekovih pravic (Vakselj, 2001).

2.1 Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu

Vakselj (2001) navaja, da se zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu izvaja s širokim spektrom raznovrstnih ukrepov, ki jih s skupnim imenom imenujemo varstvo pri delu. Priprava teh ukrepov terja po eni strani prepoznavanje dogodkov, katerih posledica so poškodbe ali pa okvare zdravja. Okoliščine, ki privedejo do poškodbe, imenujemo nevarnosti, medtem ko okoliščine, ki vodijo k okvaram zdravja, imenujemo škodljivosti. Nevarnosti so razmere, okoliščine, zaradi katerih lahko pride do nesreče, škode ali česa slabega, neprijetnega. Okoliščine (razmere) same po sebi še ne poškodujejo delavca in mu ne okvarijo njegovega zdravja, vendar ga lahko ogrozijo. Če se izpostavlja takšnim okoliščinam, potem lahko govorimo o tveganju.

Varnost in zdravje pri delu je dejavnost, ki obsega vse ukrepe, postopke in opravila, s katerimi se delavcem zagotavlja takšno delovno okolje in takšne

delovne razmere, da pri ustrezni pazljivosti in normalni sposobnosti opravljajo svoje delo brez nevarnosti za telesno poškodbo ali poklicno bolezen. Namen in cilj ukrepov varnosti in zdravja pri delu je varovanje vseh zaposlenih pred poškodbami pri delu, pred poklicnimi boleznimi in drugimi okvarami zdravja v zvezi z delom (Garvas, 2005). Slovenija je leta 1999 sprejela in leta 2011 prenovila Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1, 2011), ki temelji zlasti na konvencijah Mednarodne organizacije dela št. 155 o zagotavljanju varnosti in zdravja delavcev pri delu ter delovnega okolja in št. 161 o organiziranem izvajanju varnosti in zdravja pri delu (International Labour Organization, 1985). Konvencijo je sprejela Mednarodna organizacija dela 3. junija 1981, veljati pa je začela 11. avgusta 1983 in jo je ratificiralo 47 držav. Konvencija št. 155 (International Labour Organization, 1981) določa temeljna načela in pravila za organiziranje nacionalnega sistema varnosti in zdravja pri delu. Določa obveznosti države, delodajalcev ter pravice in obveznosti delavcev. Velja za vse gospodarske panoge in za vse delavce, zaposlene v teh panogah, ter za javne službe in javne uslužbenke. Temeljna obveznost države je, da določi, izvaja in periodično revidira enotno državno politiko o varstvu pri delu, zdravstvenem varstvu in delovnem okolju zaradi preprečevanja nesreč in z njimi povezane okvare zdravja, tako da se, če je mogoče, zmanjšajo vzroki za nevarnosti v delovnem okolju (Novak, Končar in Bubnov Škoberne, 2006). Pri oblikovanju ZVZD-1 (2011) je bila v celoti upoštevana evropska okvirna direktiva o varnosti in zdravju pri delu (Direktiva Sveta o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu, 1989), ki govori o uredbi ukrepov za spodbujanje izboljšanja varnosti in zdravja delavcev pri delu. Direktiva nesporno določa delodajalca kot najodgovornejšega za vzpostavitev in delovanje ustreznega sistema varnosti in zdravja pri delu. Delodajalec je dolžan zagotoviti varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom. Ta direktiva ga obvezuje ocenitve tveganja za varnost in zdravje vseh delavcev pri delu. Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1, 2011) je rezultat potreb in izkušenj, ki jih ima Slovenija na področju varstva pri delu, ter zahtev in spoznanj, ki jih imajo na tem področju druge države, mednarodne organizacije in specializirana združenja (Območna obrtno-podjetniška zbornica Jesenice, 2005). V povezavi z zakonom (ZVZD-1, 2011) je treba omeniti dva dokumenta, pomembna za sistemsko upravljanje varnosti in zdravja na delovnem mestu: izjavo o varnosti ter oceno tveganja.

Izjava o varnosti je listina, s katero delodajalec pisno izjavi, da izvaja vse ukrepe za zagotovitev varnosti in zdravja pri delu glede preprečevanja nevarnosti in tveganja pri delu, obveščanja in usposabljanja delavcev, dajanja navodil, ustrezne organiziranosti ter zagotavlja potrebna materialna sredstva v ta namen (Agil, 2015). Ocena tveganja je sestavni del izjave o varnosti. Je osnovni interni akt s področja varnosti in zdravja pri delu. Izdelati in sprejeti jo mora vsak delodajalec, s čimer določi način in ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, temelji na oceni tveganja za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar v okolju, v katerem se izvaja delo. Izjavo o varnosti je treba dopolnjevati ob vsaki novi nevarnosti in spremembi ravni tveganja. Strokovno podlago za izjavo o varnosti z oceno tveganja izdelata delodajalec sam ali zunanji strokovni delavec ali služba s pridobljenim dovoljenjem za delo po 44. členu ZVZD-1 (Agil, 2015).

Izjavo o varnosti mora izdelati in sprejeti vsak delodajalec, z njo določiti način in ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, temeljiti mora na oceni tveganja za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar. Delodajalec mora svoje obveznosti opravljati na predpisan način, v tem smislu, da zagotovi varno in zdravo delo. Načini zagotavljanja varnega in zdravega dela so določitev strokovnega delavca, določitev pooblaščenega zdravnika, sprejem ukrepov požarnega varstva, sprejem ukrepov prve pomoči in evakuacije, izdaja navodil za varno delo, usposabljanje za varno delo, obveščanje delavcev o nevarnosti, zagotavljanje periodičnih preiskav delovnega okolja in delovne opreme, zagotavljanje zdravstvenih pregledov delavcev (Varnost in zdravje pri delu, 2004).

V skladu z ZVZD-1 (2011) mora delodajalec pisno oceniti tveganja, ki so jim izpostavljeni delavci ali bi bili lahko izpostavljeni pri delu, po postopku, ki obsega zlasti identifikacijo oziroma odkrivanje nevarnosti; ugotovitev, kdo od delavcev bi bil lahko izpostavljen identificiranim nevarnostim; oceno tveganja, v kateri sta upoštevana verjetnost nastanka nezgod pri delu, poklicih bolezni oziroma bolezni v zvezi z delom in resnost njihovih posledic; odločitev o tem, ali je tveganje sprejemljivo, in odločitev o uvedbi ukrepov za zmanjšanje nesprejemljivega tveganja.

2.1 Škodljivosti in tveganja pri delu policistov

Policisti so zaradi narave svojega dela izpostavljeni mnogim potencialnim tveganjem, ki jih bomo natančneje opredelili v nadaljevanju. Zagotavljanje ustrezne varnosti in zdravja pri delu pri opravljanju nalog policistov je zato še posebej pomembno za zagotavljanje njihove uspešnosti in učinkovitosti. Možnosti poškodb in zdravstvenih okvar so tako prisotne že pri vsakem postopku oziroma delu, ki ga opravlja policist, tako s strani strank kakor s strani delovnega okolja, saj je prav ta nepredvidljivost z druge strani vzrok za nujno in ustrezno usposobljenost policistov predvsem zaradi zagotavljanja njihove lastne varnosti. Če je policist nenehno izpostavljen tveganjem, ki ogrožajo njegovo varnost, in je pod hudim stresom, se posledično to pozna tudi na učinkovitosti njegovega dela. Država kot delodajalec je dolžna, da za svoje zaposlene poskrbi v skladu z zakonom in pravili. In tako mora žrtvi nuditi ustrezno varstvo oziroma zaščito, predvsem pa skrbeti za preventivo, tako z dodatnimi usposabljanji kot tudi s pravnim varstvom. Le tako bodo policisti lahko dosledno in brezhibno opravljali svoj poklic. Če pa država zanemari vse te dejavnike in nič ne stori v tej smeri, se bodo slej ko prej poznale posledice tako na skupni kot tudi na nacionalni varnosti (Vedenik, 2011).

Iz izjave o varnosti z oceno tveganja v Ministrstvu za notranje zadeve (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2010) je razvidno, da policisti pri svojem delu uporabljajo delovno opremo, kot so prevozna sredstva, informacijska strojna oprema, kriminalistično-tehnična oprema, oborožitev, plinska sredstva, posebna tehnična sredstva, posebni tehnični pripomočki in pirotehnična oprema. Prav tako uporabljajo opremo, v kateri so prisotne nevarne snovi, ki so lahko po svoji sestavi vnetljive, eksplozivne, dražilne, zdravju škodljive in okolju nevarne. Pri svojem delu in delovnih postopkih morajo zaradi varovanja lastne varnosti in zdravja

uporabljati osebno varovalno opremo za varovanje glave, sluha, oči in obraza, dihal, rok, nog, trupa in trebuha ter osebno varovalno opremo za varovanje celotnega telesa.

V nadaljevanju želimo podati celovit opis vseh možnih škodljivosti in nevarnosti, ki so bile upoštevane pri oceni tveganja za tipično delovno mesto policista (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2010), zatem pa bomo predstavili rezultate ocene stopnje ogroženosti policistov.

Hrup

Nevarnost hrupa se pojavlja pri delu policista na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju, pri delu na terenu, kot so npr. strelske vaje, preizkušanje orožja, demonstracija eksplozivnih teles in uničevanje eksplozivov. Prav tako so policisti izpostavljeni hrupu v cestnem, železniškem, zračnem in pomorskem prometu. Hrup se pojavlja v zvezi z uporabo delovne opreme (vozila, stroji, orodje, orožje itn.) in v zvezi s sredstvi za delo (kompresorji, agregati, črpalke, hladilne in toplotne postaje itn.).

Nevarne snovi

Nevarnost nevarnih snovi se pojavlja pri delu policista na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju, kot na primer v laboratoriju, delavnicah, skladiščih itn. Pojavlja se tudi pri delu na terenu, kot npr. na gradbiščih, v rudnikih, predorih, drugih gradbenih objektih, na področjih onesnaženja z izpušnimi in drugimi plini, na območjih, ki so kontaminirana z nevarnimi snovmi, alergenimi, v transportu nevarnih snovi.

Okužbe pri delu

Nevarnost okužb pri delu se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih (telovadnicah, prostorih za pridržanje, kuhinji, toaletnih prostorih, skladiščih itn.), v delovnem okolju in na delu na terenu. Najpogostejše se pojavlja pri izvajanju policijskih nalog (ob neposrednem stiku z osebami v policijskih postopkih, pregledu prostorov, stiku s kužnim materialom ...), pri čiščenju delovne opreme in prostorov, ki so kontaminirana s kužnim materialom, na biološko kontaminiranih območjih, pri nujenju prve pomoči poškodovanim (ob stiku s telesnimi tekočinami), s stikom kontaminirane hrane in vode, pri živalih (ugrizi in piki žuželk) in pri biološkem terorističnem napadu.

Snovi ali predmeti z visoko ali nizko temperaturo

Nevarnost snovi ali predmetov z visoko ali nizko temperaturo se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (delo s snovmi, pri katerih se pojavljajo izredno visoke oziroma nizke temperature: plini, para ali trdne snovi; dotik predmeta z zelo visoko ali nizko temperaturo).

Fizični napad

Nevarnost v zvezi s fizičnim napadom se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu. Fizični napad na policista je lahko telesni napad druge osebe, napad z različnimi predmeti in napad z orožjem.

Ionizirajoče sevanje

Nevarnost v zvezi z ionizirajočim sevanjem se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu

(rentgenske naprave in druga delovna oprema z odprtimi ali zaprtimi viri ionizirajočega sevanja).

Neionizirajoče sevanje

Nevarnost v zvezi z neionizirajočim sevanjem se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (npr. visokonapetostni transformator, razdelilna transformatorska postaja, nadzemni in podzemni vod za prenos električne energije, odprt oddajni sistem za brezžično komunikacijo (antene), delovna oprema (radar), pri delu z delovno opremo, ki oddaja laserske žarke).

Uniformiranost

Nevarnost v zvezi z uniformiranostjo se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (kjer vidnost in razpoznavnost uniformiranih oseb, prevoznih sredstev in druge opreme lahko izzoveta verbalni in fizični napad druge osebe).

Eksplzija

Nevarnost v zvezi z eksplozijo se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (npr. pri izvajanju policijskih nalog, delu in rokovanju z eksplozivnimi, vnetljivimi in drugimi snovmi ter sredstvi, ki tvorijo eksplozivne zmesi; ob prisotnosti eksplozivnih, vnetljivih in drugih nevarnih snovi ter sredstvih, ki tvorijo eksplozivne zmesi; ob prevozu eksplozivnih, vnetljivih in drugih nevarnih snovi ter sredstev, ki tvorijo eksplozivne zmesi; ob neustrezni plinski namestitvi).

Napad službene živali

Nevarnosti v zvezi z napadom službene živali se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (pes in konji – okužbe, ugrizi, raztrganine, udarci, smrt).

Požar

Nevarnost v zvezi s požarom se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (pri izvajanju policijskih nalog, pri delu in ravnanju z vnetljivimi in eksplozivnimi snovmi ter sredstvi, ob prisotnosti ognja pri eksplozivnih, nevarnih snoveh in sredstvih, ob nevarnosti samovžiga, eksplozije, ob uporabi odprtega plamena, uporabi iskrečih se predmetov in delovne opreme, kajenju na mestih, kjer to ni dovoljeno, neustrezni električni in plinski namestitvi, malomarno ravnanje, ki lahko povzroči nastanek požara, neupoštevanje varnostnih navodil).

Izvajanje policijskih pooblastil

Nevarnost v zvezi z izvajanjem policijskih pooblasti se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (pri izvajanju policijskih nalog, splošnih policijskih postopkov, kriminalističnih postopkov, postopkov na področju nadzorovanja in urejanja cestnega prometa, pri izvajanju postopkov s področja javnega reda in miru, operativnih postopkov na ožjih delovnih področjih (na vlaku, morju, letališčih itn.), pri izpopolnjevanju in usposabljanju za uporabo policijskih pooblastil s praktičnim postopkom in samoobrambo (možnost poškodb), pri varovanju določenih oseb in objektov).

Uporaba delovne opreme

Nevarnost v zvezi z uporabo delovne opreme se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na

terenu (nevarnost nezavarovanih gibljivih ali vrtečih se delov; nevarnost poklopa ali zgrabitve in stisnjenja; nevarne in nestabilne delovne površine; nevarnost ureza, prebadanja, zbadanja, odtrganja dela telesa; nevarnost prevračanja in razletavanja predmetov; nevarnost razsutja; nevarnost padca ali premikanja predmetov; nevarnost pri uporabi pisarniške opreme; izpostavljenost vibracijam delovne opreme; nevarnost delovne opreme pod tlakom; nevarnost pri uporabi sistematiziranih materialno-tehničnih sredstev (prisilnih sredstev, orožja, sredstev za vezanje in vklepanje, plinskih razpršilcev ...), službenih vozil (intervencijskih, osebnih, terenskih, plovil, helikopterja, motornih koles, koles ...), delovnih strojev, ročnega orodja in opreme; nevarnost pri uporabi računalniške opreme z zaslonom.

Uporaba osebne varovalne opreme

Nevarnosti v zvezi z uporabo osebne varovalne opreme se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (neergonomsko oblikovana in nezdružljiva oprema; neprimerna osebna varovalna oprema glede na delovni postopek in delovni prostor; neustrezna usposobljenost za uporabo osebne varovalne opreme; nepravilno vzdrževanje in skladiščenje osebne varovalne opreme; neupoštevanje navodil proizvajalca v zvezi z vzdrževanjem in preizkušanjem osebne varovalne opreme).

Statična elektrika

Nevarnost v zvezi s statično elektriko se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (nevarnosti pri delu na elektroenergetskih objektih in prostorih; delo na daljnovodih, električnih napravah in električni opremi; delo z eksplozivnimi zmesmi; delo v eksplozivnih območjih).

Delo na terenu

Nevarnost v zvezi z delom na terenu se pojavlja, kot na primer: nevarnost spotikanja, zdrsa in padca; nevarnost drugih mehanskih poškodb; nevarnost stiska ali povoženja z vozilom; nestabilne delovne površine; izpostavljenost neugodnim vremenskim razmeram (vročini, mrazu, snegu, vetru, deževju ...); delo pod zemljo (v rudnikih, predorih, jamah ...); prisotnost povečanih koncentracij nevarnih ali alergenih snovi; izpostavljenost UV-žarkom; nevarnost fizikalnih, kemijskih in bioloških nevarnosti; druge nepredvidljive naravne nesreče (strele ...).

Delo na višini ali v globini

Nevarnosti v zvezi z delom na višini ali v globini se pojavlja na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, delovnem okolju in na delu na terenu (na objektih, antenskih drogovi, v gorah, jamah, možnost padca, padajoči predmeti).

Delo na vodi

Nevarnosti v zvezi z delom na vodi se pojavljajo v delovnem okolju in na delu na terenu (na bazenu, v morju, na rekah, v jezerih, potokih – utopitev, mehanske poškodbe, morska bolezen).

Delo pod vodo

Nevarnosti v zvezi z delom pod vodo se pojavljajo v delovnem okolju in na delu na terenu (utopitev, mehanske poškodbe, podhladitev, ogroženost s strani vodnih živali in drugih organizmov, povečan zračni tlak (dekompresijska bolezen), vodno onesaženje (zastrupitve, okužbe) ...).

Električni tok

Nevarnosti v zvezi z električnim tokom se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, delovnem okolju in na delu na terenu (na elektroenergetskih objektih in v prostorih, na električnih vodih in napeljavah, električnih napravah, električni opremi, inštalaciji, pri uporabi delovne opreme, v delovnem okolju, neposreden dotik nezavarovanih delov pod napetostjo, posredni dotik prek opreme, vezane na električno energijo, udar strele).

Oborožitev

Nevarnosti v zvezi z oborožitvijo se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, delovnem okolju in na delu na terenu (nevarnosti pri usposabljanju za ravnanje z orožjem, nevarnosti pri preizkušanju strelnega orožja, nevarnosti pri uporabi strelnega orožja, nevarnosti pri čiščenju, vzdrževanju in skladiščenju orožja, nevarnosti pri prevozu orožja, streliva in plinskih sredstev).

Bremena

Nevarnosti v zvezi z ročnim premeščanjem bremen se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (ob prenašanju, spuščanju, dvigovanju, potiskanju, vlečenju bremen), v kontaktu z osebami, živalmi in predmeti pri izvajanju policijskih nalog in ob rokovanju s sredstvi za delo.

Notranji in zunanji promet

Nevarnosti v zvezi z udeležbo v notranjem in zunanjem prometu se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (ob udeležbi v prometu kot pešec, kolesar, motorist, voznik ali sopotnik; ob možnosti poškodbe zaradi eksplozije in požara; ob izpostavljenosti vibracijam vozila; ob neustrezni vožnji udeležencev v prometu; ob nujni vožnji vozil).

Pomanjkljivosti v zvezi z delovnimi in pomožni prostori

Nevarnosti v zvezi z delovnimi in pomožnimi prostori se pojavljajo na (v, pri, ob) službenih objektih in drugih objektih (pisarniških prostorih, skladiščih, delavnicah, na stopnicah, strehah, podestih, balkonih, hodnikih, v kleti, kotlovnici ...), nevarnost spotikanja, zdrsa in padca; delo v omejenem prostoru; vstop in delo v prostorih z omejenim dostopom; neustrezna velikost prostora; neustrezne transportne poti; neustrezna oprema delovnega prostora; neustrezne ergonomske razmere; neustrezne mikroklimatske razmere (temperatura, vlažnost in hitrost gibanja zraka) na delovnem mestu; neustrezna razsvetljenost na delovnem mestu; neustrezno prezračevanje; neustrezne oziroma manjkajoče označbe in znaki za prepovedi, opozorila, obveznosti; poškodbe gradbenih elementov delovnih in pomožnih prostorov.

Psihološki dejavniki

Nevarnosti v zvezi s psihološkimi dejavniki se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (narava in specifičnost dela, intenzivnost dela, zahteva po prilagajanju, časovna stiska, psihomotorni dejavniki, zahteva po ustreznem motoričnem reagiranju, psihosenzorni dejavniki, moteče okolje, vzdrževana pozornost, izoliranost, delo s strankami, psihično nasilje na delovnem mestu, posebna razpoložljivost za delo, odgovornost za varnost drugih, komplementarne in pomembne odločitve,

frustracijske situacije, visoke zahteve pri delu, slab nadzor nad delom, samostojno in odgovorno odločanje, sodelovanje pri odločanju, hierarhični odnos med zaposlenimi, konfliktni odnosi s strankami oziroma obravnavanimi osebami, odzivanje v izrednih stanjih, prostorska zasnova delovnega mesta).

Specifična organizacija dela

Nevarnosti v zvezi s specifično organizacijo dela se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (delo v izmeni oziroma v delovnem času, ki je za delavce manj ugoden, nočno delo, rotacija izmen, dežurstvo – pripravljenost na delo izven delovnega časa, pogosto spreminjanje delovnega mesta, specifične oblike, metode in tehnike dela, odstopanje od običajnih delovnih prostorov, odvisnost od navodil, ko se spremenijo delovne razmere, hierarhično vodenje dela, odvisnost od znanja in sposobnosti, intenzivnost dela, ukrepanje v izrednih stanjih, upravljanje z zahtevnimi sistemi, odstopanje od običajnega delovnega časa (nadurno delo, sprememba razporeda dela ...).

Uporaba računalniške opreme in slikovnih zaslonov

Nevarnosti v zvezi z uporabo računalniške opreme in slikovnih zaslonov se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnem okolju in v delovnih ter pomožnih prostorih (neustrezna oprema delovnega mesta, neustrezna računalniška oprema z zaslonom, neustrezna programska oprema, neustrezne ergonomske razmere, pomanjkljiva in neustrezna navodila za delo s programsko ali strojno opremo).

Statične telesne obremenitve

Nevarnosti v zvezi s statičnimi telesnimi obremenitvami se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (izometrične (statične) obremenitve mišic, delo v prisilni drži, treningi samoobrambe, preverjanje psihofizične usposobljenosti).

Dinamične telesne obremenitve

Nevarnosti v zvezi z dinamičnimi telesnimi obremenitvami se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (težko dinamično mišično delo z veliko energetsko porabo, enostransko dinamično mišično delo, ponavljajoči se hitri gibi, treningi samoobrambe, preverjanje psihofizične usposobljenosti).

Senzorne vidne obremenitve

Nevarnosti v zvezi s senzornimi vidnimi obremenitvami se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (gledanje od blizu, gledanje na daleč, pogosto spreminjanje akomodacije, delo v neustreznih svetlobnih razmerah).

Senzorne slušne obremenitve

Nevarnosti v zvezi s senzornimi slušnimi obremenitvami se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (škodljiv hrup (povzroči okvaro slušnega organa), moteč hrup (škoduje počutju, vzbuja nemir, moti delo, znižuje zaznave sposobnosti ...).

Jedrski, radiološki, biološki in kemični (JRBK) napad

Nevarnosti v zvezi z jedrskim, radiološkim, biološkim in kemičnim napadom se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu.

Terorizem

Nevarnosti v zvezi s terorizmom se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (atentati, jedrski terorizem, biološki terorizem, kemični terorizem, samomorilski napadi).

Naravne in druge nesreče

Nevarnosti v zvezi z naravnimi in drugimi nesrečami se pojavljajo na delovnem mestu, v delovnih in pomožnih prostorih, v delovnem okolju in na delu na terenu (potres, poplave, toča, sneg, plazovi, požar, suša, žled, kužne bolezni pri živalih, industrijske nesreče v zvezi z izpusti ali razlitjem nevarnih snovi, prevoz nevarnih snovi po železnici, zraku in morju).

Nevarnosti	Pogostost izpostavljanja	Verjetnost nastanka	Resnost posledic	Ocena stopnje tveganja
Hrup	3	3	4	4
Nevarne snovi	1	2	5	2
Okužbe pri delu	2	2	5	3
Uniformiranost	4	2	5	4
Eksplोजija	1	2	5	2
Požar	1	2	5	2
Izvajanje policijskih Pooblastil	4	2	5	4
Uporaba delovne Opreme	3	3	5	4
Uporaba osebne opreme	3	2	5	4
Delo na terenu	3	3	5	4
Delo na višini ali v globini	1	2	5	2
Delo na vodi	1	2	5	2
Električni tok	1	2	5	2
Oborožitev	4	2	5	4
Bremena	2	2	3	2
Notranji in zunanji promet	3	2	5	4
Pomanjkljivosti v zvezi z delovnimi in pomožnimi prostori	2	2	3	2
Psihološki dejavniki	4	3	4	4
Specifična organizacija dela	4	2	4	4
Statične telesne obremenitve	2	2	3	2
Dinamične telesne obremenitve	3	3	3	3
Senzorne vidne obremenitve	4	3	2	3
Senzorne slušne obremenitve	4	3	2	2
Jedrski, radiološki, biološki in kemični (JRBK) napad	1	2	5	2
Terorizem	1	2	5	2
Naravne in druge nesreče	1	3	5	3

Tabela 1:
Ocena tveganja za tipično delovno mesto policist (vir: Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2010)

Ocenjevanje ravni oziroma stopnje tveganja, prikazane v zgornji tabeli, je rezultat kombinacije pogostosti izpostavljenosti, verjetnosti za nastanek poškodbe ali zdravstvene okvare in resnost možnih poškodb ali zdravstvenih okvar. *Pogostost izpostavljenosti* je lahko ocenjena na razponu od (1) zelo nizko do (5) zelo visoko. *Verjetnost nastanka* je lahko izmerjena na razponu od (1) zelo nizka do (5) zelo visoka. *Stopnja tveganja* pa je opredeljena kot (1) nepomembna, (2) sprejemljiva, (3)

zmerna, (4) precejšnja in (5) ekstremna (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2010). Medsebojno vplivanje teh treh elementov rezultira v oceni stopnje tveganja, ki je za policiste prikazana v tabeli 1. Kot je razvidno iz ocene stopnje tveganj, so policisti najpogosteje izpostavljeni nevarnostim, kot so hrup, nevarnostim zaradi izvajanja policijskih pooblastil, nevarnostim, ki izhajajo iz dela na terenu, in dejstvu, da so oboroženi, da so ves čas udeleženi v prometu, ocenjene nevarnosti pa izhajajo tudi iz psiholoških dejavnikov policijskega dela in iz specifične organizacije dela.

Dejstvo je, da je posamezen policist lahko pri delu zdravstveno ogrožen (pri opravljanju določenih nalog lahko tudi življenjsko ogrožen) zaradi obremenitev, ki so navedene v oceni stopnje tveganja. Zato so za opravljanje dela policista potrebne posebne zdravstvene in psihofizične zahteve (Ministrstvo za notranje zadeve RS, Policija, 2009), kot so ustrezne duševne lastnosti, primerne intelektualne sposobnosti, emocionalna stabilnost, ustrezna motiviranost za delo, primerne verbalne sposobnosti, ustrezne osebnostne lastnosti, dobre psihomotorične in psihosenzorne sposobnosti, odsotnost psihopatološke simptomatike, dobra oksiformna kapaciteta, obrambna sposobnost in strjevanje krvi, normalno stanje živčevja in čutil, brezhibne vidne funkcije, normalen sluh in ravnotežje, normalne govorne sposobnosti, normalno stanje obtočil, dihal, prebavil, sečil, kože, normalno stanje gibal z ustrezno telesno zgradbo in dobra fizična kondicija ter vzdržljivost za fizične napore.

Iz opisanega lahko ugotovimo, da je delo policista zaradi izjemno zahtevno in zato zahteva odlično psiho-fizično pripravljenost. Delo je ustrezno tako za ženske kot za moške, po oceni je v manjši meri ustrezno za nosečnice, invalide, kronične bolnike in za starejše delavce (nad 55 let). Delo policista ni ustrezno za mladoletne. Izhajajoč iz teh ugotovitev je pri trajni zdravstveni okvari, kroničnem obolenju ali trajni invalidnosti policista potrebna individualna ocena delazmožnosti, s katero je treba ugotoviti skladnost obremenitev na konkretnem delovnem mestu in pacientovih zdravstvenih okvar. Ker je spremljanje psihofizičnih zmožnosti policistov naloga, ki je trajna, so preventivni pregledi potrebni pred prvo zaposlitvijo, ko je treba opraviti predhodni zdravstveni pregled, sledijo stalni usmerjeni obdobjni zdravniški pregledi (na 36 mesecev) in drugi usmerjeni obdobjni zdravniški pregledi po zdravnikovi presoji na podlagi ugotovitev na rednem obdobjnem pregledu oziroma po presoji nadrejenih v primeru zdravstvenih težav pri opravljanju določenih del (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2010).

3 OPIS UPORABLJENE METODE

3.1 Opis instrumentarija

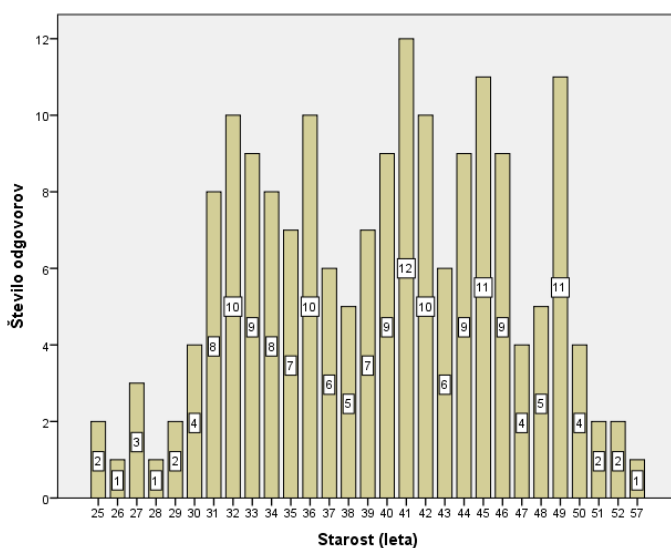
Za potrebe analize virov ogrožanja varnosti policistov pri njihovem delu smo sestavili vprašalnik, podatke pa smo zbirali s pomočjo spletnega anketiranja. Anketa je bila izvedena na podlagi soglasja Generalne policijske uprave. Vsem osmim policijskim upravam v Republiki Sloveniji smo poslali prošnjo, če lahko zaposlenim policistom in policistkam posredujejo povezavo do spletne ankete, ki je bila objavljena na spletni strani <http://anketa.mfdps.si>. Sodelovanje v anketi

je bilo prostovoljno in anonimno. Podatke, pridobljene s pomočjo spletne ankete, smo nato vnesli v program SPSS za statistično obdelavo in interpretacijo.

Vprašalnik, s katerim so policisti s pomočjo petstopenjske lestvice Likertovega tipa ocenjevali, v kolikšni meri določeni dejavniki predstavljajo zanje vir ogrožanja, je obsegal 30 spremenljivk. Spremenljivke so bile vsebinsko vzete iz dokumenta Izjava o varnosti z oceno tveganja (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2010), drugi del je obsegal podrobnejša vprašanja o percepciji ogrožanja varnosti policistov pri njihovem delu. Policiste smo vprašali tudi, v kolikšni meri so zadovoljni z zaščito pred ogrožanjem na delovnem mestu (to vprašanje smo potem v analizi uporabili kot odvisno spremenljivko). Tretji del vprašalnika je zajemal demografska vprašanja anketirancev. S Cronbachovim koeficientom alfa smo izračunali, da vse spremenljivke visoko korelirajo s celoto, saj imajo vse vrednost, večjo od 0,3, torej ni bilo treba nobene izločiti iz nadaljnje analize. Izračunan koeficient Cronbach alfa za ocene virov ogrožanja je znašal 0,950, na podlagi česar lahko zaključimo, da je ta del vprašalnika visoko zanesljiv. Cronbach alfa lahko namreč zavzame vrednosti, ki so med 0 (popolnoma nezanesljiv) in 1 (popolnoma zanesljiva meritev), s tem, da $\alpha > 0,8$ pomeni visoko zanesljivost in $0,6 < \alpha < 0,8$ pomeni srednjo zanesljivost (Šifrer in Bren, 2011).

3.2 Zbiranje podatkov in opis vzorca

Podatke smo zbirali v obdobju od 3. 9. 2014 do 30. 9. 2014 na populaciji vseh policistov in policistk v Sloveniji. Izbor je bil naključen, saj je imel vsak posameznik iz populacije enako verjetnost vključitve v vzorec. Anketni vprašalnik je delno izpolnilo 258 oseb, v celoti pa 181 oseb, od tega 114 (63 %) moških in 67 (37 %) žensk. Na sliki 1 je predstavljena porazdelitev anketirancev v posamezno starostno skupino. Ugotovimo lahko, da je v raziskavi sodelovalo največ policistov, ki so stari med 30 in 50 let, najmanj pa je policistov, ki so stari do 30 let in nad 50 let.

Slika 1:
Starost
anketiranih
policistov

Največ policistov je imelo končano srednješolsko izobrazbo (42 %), po 12 % jih je imelo višješolsko izobrazbo, ostali pa so imeli višjo stopnjo dokončane izobrazbe, ali pa svoje izobrazbe niso označili. Večina policistov je imela med 15 in 30 let delovne dobe, na trenutnem delovnem mestu pa jih ima večina med enim in deset let delovnih izkušenj. 67,4 % jih opravlja operativno delo v policiji (opazovalno delo, delo v prometu, preiskovanje kaznivih dejanj, delo v varnostnem okolišu), 20 odstotkov udeležencev pa opravlja vodstvene naloge. Ostali opravljajo delo kot stalni dežurni ali druge administrativne naloge v policiji.

4 PREDSTAVITEV IN INTERPRETACIJA REZULTATOV RAZISKAVE

V nadaljevanju bomo najprej predstavili rezultate analize stališč do varnosti in zdravja pri delu. Ker smo v tem delu imeli kar nekaj spremenljivk, smo se najprej odločili opraviti faktorsko analizo, saj je naš cilj dobiti boljši vpogled na posamezne spremenljivke in morebitne povezave ter skladnosti med njimi. S to metodo smo tudi zmanjšali število spremenljivk in dobljene faktorje uporabili za nadaljnjo analizo. Rezultat porazdelitve posameznih spremenljivk, skupaj s faktorsko utežjo, je predstavljen v tabeli 2 v nadaljevanju. Skupno smo s šestimi faktorji pojasnili 70,20 odstotkov celotne variance.

Tabela 2:
Faktorska
matrika
porazdelitev
spremenljivk
glede stališč
do varnosti
in zdravja pri
delu.

	Komponente					
	1	2	3	4	5	6
Skrbi me, da bi me med opravljanjem postopkov in še posebej pri izvajanju policijskih pooblastil fizično napadli.	,88					
Skrbi me, da bi me zaradi izpostavljenosti in vidnosti policijske uniforme fizično napadli.	,78					
Skrbi me, da se bom pri izvajanju policijskih pooblastil poškodoval.	,66					
Skrbi me, da se bom zaradi pogoste izpostavljenosti v prometu huje poškodoval (možnost, da me bo povozil ali zbil voznik z avtomobilom, možnost, da bom udeležen v prometni nesreči ipd.).	,61					
Bojim se, da bom poškodovan, ker me pri opravljanju delovnih nalog lahko napade žival.	,55					
Skrbi me, da bi se med opravljanjem svojega dela okužil z različnimi boleznimi (npr. hepatitisom B in C, HIV-om, virusnimi okužbami ...).	,49					
Menim, da delovni urnik neugodno vpliva na moje zdravje.	,47					
Menim, da sem zaradi terenskega dela vedno bolj izpostavljen tveganju za okvaro zdravja.	,41					
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da je prostor, kjer delam, neustrezno prezračevan.	,89					
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da sta v prostoru, kjer delam, neprimerni temperatura in vlaga.	,86					
Skrbi me, da se mi ne bi poslabšal vid, ker menim, da imam na delovnem mestu neprimerno osvetljenost.	,76					

Tabela 2:
Nadaljevanje

	Komponente					
	1	2	3	4	5	6
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da je prostor, kjer delam, izpostavljen prepihu.		,67				
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da je prostor, kjer delam, onesnažen z zdravju škodljivimi snovmi.		,48				
Menim, da bi se tveganja za okvaro zdravja na delovnem mestu zmanjšala z ustreznimi usposabljanji s področja varnosti in zdravja pri delu ter z ustrezno promocijo zdravja na delovnem mestu.			,73			
Menim, da se lahko pri uporabi orožja pri opravljanju delovnih nalog poškodujem.			,60			
Skrbi me, da se bom pri uporabi delovne opreme pri delu poškodoval.				-,79		
Skrbi me, da se bom pri uporabi zaščitne oziroma osebne varovalne opreme pri delu poškodoval.				-,77		
Bojim se, da bom poškodovan, ker mi lahko na delovnem mestu zdrsne, se lahko spotaknem, padem ali izgubim ravnotežje.				-,58		
Menim, da se lahko zaradi premeščanja bremen na delovnem mestu poškodujem.				-,44		
Skrbi me, da bi pri svojem delu zaradi možnega stika z nevarnimi kemikalijami ali nevarnimi snovmi dobil okvaro zdravja.					,88	
Skrbi me, da bi pri svojem delu vdihoval zdravju škodljive snovi.					,81	
Skrbi me, da bom zaradi pogoste prisotnosti v prometu dobil okvaro sluha ali vrtoglavico ali imel težave z dihanjem.					,68	
Zaskrbljen sem zaradi možne okvare zdravja zaradi izpostavljenosti različnim virom sevanja pri izvajanju dela v delovnem okolju.					,68	
Zaskrbljen sem zaradi možne okvare zdravja ali poškodb v zvezi z delom zaradi izpostavljenosti požarom, eksplozijam in snovem z visoko ali nizko temperaturo pri izvajanju različnih del v delovnem okolju.					,55	
Skrbi me, da bom zaradi izpostavljenosti različnim vremenskim razmeram imel težave z zdravjem.					,47	
Konfliktni odnosi na delovnem mestu lahko negativno vplivajo na kakovost mojega zdravja.						-,66
Menim, da se mi zaradi pogostega dela s slikovnimi zasloni slabša vid.						-,51
Menim, da imam lahko zaradi pogostega sedenja na delovnem mestu težave z zdravjem.						-,46

V tabeli 2 je prikazana faktorska matrika oziroma rotirana faktorska rešitev. Prikazane so faktorske uteži za dva izločena faktorja, spremenljivke pa so razvrščene po velikosti faktorskih uteži. Večja, kot je faktorska utež (kovariance med faktorji in spremenljivkami), bolj je posamezna spremenljivka povezana s faktorjem (Šifrer in Bren, 2011). Spremenljivka se uvrsti v tisti faktor, kjer je

utež večja (negativne vrednosti pomenijo obratno sorazmerno povezanost), saj s faktorsko analizo težimo k temu, da ima posamezna spremenljivka močno faktorsko utež le pri enem faktorju.

Pri poimenovanju faktorjev smo se osredotočili na spremenljivke, ki so imele večje faktorske uteži, zato smo prvi faktor, s katerim smo pojasnili 43,5 % skupne variance, poimenovali skrb pred fizičnim napadom. Drugi faktor, s katerim smo pojasnili 8,9 % skupne variance, smo poimenovali delovni prostor. Tretji faktor, s katerim smo pojasnili 5,3 % skupne variance, smo poimenovali preventiva. Četrti faktor, s katerim smo pojasnili 5,0 % skupne variance, smo poimenovali delovna oprema. Peti faktor, s katerim smo pojasnili 3,8 % skupne variance, smo poimenovali izpostavljenost nevarnim snovem in izrednim razmeram iz okolja. Šesti faktor, s katerim smo pojasnili dodatnih 3,7 % skupne variance, smo poimenovali medsebojni odnosi in narava dela. V nadaljevanju bomo predstavili rezultate opisne statistike po posameznih spremenljivkah, porazdeljenih v posamezni faktor.

Tabela 3:
Opisna
statistika
spremenljivk
faktorja »Skrb
pred fizičnim
napadom«

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	% skrbi me (4+5)
Skrbi me, da se bom pri izvajanju policijskih pooblastil poškodoval.	3,62	1,252	57
Skrbi me, da bom zaradi pogoste prisotnosti v prometu dobil okvaro sluha ali vrtoglavico ali imel težave z dihanjem.	2,97	1,392	37
Skrbi me, da bi se med opravljanjem svojega dela okužil z različnimi boleznimi (npr. hepatitisom B in C, HIV-om, virusnimi okužbami ...).	4,17	1,170	76
Skrbi me, da bi me med opravljanjem postopkov in še posebej pri izvajanju policijskih pooblastil fizično napadli.	3,80	1,251	64
Skrbi me, da bi me zaradi izpostavljenosti in vidnosti policijske uniforme fizično napadli.	3,26	1,443	46
Menim, da delovni urnik neugodno vpliva na moje zdravje.	3,37	1,464	48
Bojim se, da bom poškodovan, ker me pri opravljanju delovnih nalog lahko napade žival.	2,54	1,334	24
Menim, da sem zaradi terenskega dela vedno bolj izpostavljen tveganju za okvaro zdravja.	3,26	1,354	45

Ugotovimo lahko, da največ anketirancev skrbi, da se bodo pri opravljanju svojega dela okužili z raznimi boleznimi, kot so virusne okužbe, hepatitis C, HIV, hepatitis B itd., najmanj pa jih skrbi, da jih bo med opravljanjem službenih nalog napadla žival.

Tabela 4:
Opisna
statistika
spremenljivk
faktorja
»Delovni
prostor«

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	% skrbi me (4+5)
Skrbi me, da se mi ne bi poslabšal vid, ker menim, da imam na delovnem mestu neprimerno osvetljenje.	3,70	1,286	60
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da sta v prostoru, kjer delam, neprimerni temperatura in vlaga.	3,13	1,420	42
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da je prostor, kjer delam, neustrezno prezračevan.	2,90	1,428	35
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da je prostor, kjer delam, izpostavljen prepihu.	2,81	1,398	31
Skrbi me, da ne bi zbolel, ker menim, da je prostor, kjer delam, onesnažen z zdravju škodljivimi snovmi.	2,41	1,318	21

V zgornji tabeli vidimo, da je največ anketiranih policistov strah, da se jim bo poslabšal vid, ker imajo na delovnem mestu neprimerno osvetljenost delovnega mesta oziroma delovnega prostora. Najmanj pa jih skrbi, da bodo zboleli, ker je prostor, kjer opravljajo svoje naloge, onesnažen z zdravju škodljivimi snovmi.

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	% Skrbi me (4+5)
Menim, da se lahko pri uporabi orožja pri opravljanju delovnih nalog poškodujem.	2,64	1,270	26
Menim, da bi se tveganja za okvaro zdravja na delovnem mestu zmanjšala z ustreznimi usposabljanji s področja varnosti in zdravja pri delu ter z ustrezno promocijo zdravja na delovnem mestu.	3,43	1,348	46

Tabela 5:
Opisna statistika spremenljivk faktorja »Preventiva«

V tabeli 5 prikazujemo oceno preventive na delovnem mestu policista. Velika večina anketirancev je prepričana, da bi se tveganja za okvaro zdravja na delovnem mestu zmanjšala z ustreznimi usposabljanji s področja varnosti in zdravja pri delu ter z ustrezno promocijo zdravja na delovnem mestu.

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	% Skrbi me (4+5)
Skrbi me, da se bom pri uporabi delovne opreme pri delu poškodoval.	2,55	1,267	20
Skrbi me, da se bom pri uporabi zaščitne oziroma osebne varovalne opreme pri delu poškodoval.	2,49	1,271	21
Bojim se, da bom poškodovan, ker mi lahko na delovnem mestu zdrsne, se lahko spotaknem, padem ali izgubim ravnotežje.	2,59	1,358	23
Menim, da se lahko zaradi premeščanja bremen na delovnem mestu poškodujem.	2,22	1,183	14

Tabela 6:
Opisna statistika spremenljivk faktorja »Delovna oprema«

V zgornji tabeli je razvidno, da je največ policistov strah, da se bodo pri svojem delu poškodovali, ker jim lahko na delovnem mestu zdrsne, se lahko spotaknejo, padejo ali izgubijo ravnotežje. Manj pa jih je strah, da bi se lahko na delovnem mestu poškodovali zaradi premeščanja bremen.

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	% Skrbi me (4+5)
Skrbi me, da bi pri svojem delu zaradi možnega stika z nevarnimi kemikalijami ali nevarnimi snovmi dobil okvaro zdravja.	3,15	1,341	41
Skrbi me, da bi pri svojem delu vdihoval zdravju škodljive snovi.	3,41	1,367	49
Zaskrbljen sem zaradi možne okvare zdravja ali poškodb v zvezi z delom zaradi izpostavljenosti požarom, eksplozijam in snovem z visoko ali nizko temperaturo pri izvajanju različnih del v delovnem okolju.	3,16	1,310	43

Tabela 7:
Opisna statistika spremenljivk faktorja »Izpostavljenost nevarnim snovem in izrednim razmeram iz okolja«

Tabela 7:
Nadaljevanje

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	% Skrbi me (4+5)
Zaskrbljen sem zaradi možne okvare zdravja zaradi izpostavljenosti različnim virom sevanja pri izvajanju dela v delovnem okolju.	3,05	1,333	38
Skrbi me, da bom zaradi pogoste prisotnosti v prometu dobil okvaro sluha ali vrtoglavico ali imel težave z dihanjem.	2,97	1,392	37
Skrbi me, da bom zaradi izpostavljenosti različnim vremenskim razmeram imel težave z zdravjem.	3,51	1,282	55

V zgornji tabeli lahko vidimo, da največ policistov skrbi, da bodo pri svojem delu vdihovali zdravju škodljive snovi, manj pa jih skrbi, da bodo zaradi pogoste prisotnosti v prometu dobili okvaro sluha ali vrtoglavico ali imeli težave z dihanjem.

Tabela 8:
Opisna statistika spremenljivk faktorja »Medsebojni odnosi in narava dela«

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	% Skrbi me (4+5)
Menim, da imam lahko zaradi pogostega sedenja na delovnem mestu težave z zdravjem.	3,25	1,239	41
Menim, da se mi zaradi pogostega dela s slikovnimi zasloni slabša vid.	3,78	1,268	64
Konfliktni odnosi na delovnem mestu lahko negativno vplivajo na kakovost mojega zdravja.	3,92	1,189	67

Iz rezultatov analize lahko razberemo, da največ policistov meni, da konfliktni odnosi na delovnem mestu lahko negativno vplivajo na kakovost njihovega zdravja, najmanj pa jih meni, da imajo lahko zaradi pogostega sedenja na delovnem mestu težave z zdravjem.

Če povzamemo ugotovitve, lahko med 30 potencialnimi nevarnostmi, ki vplivajo na zdravje policistov, izpostavimo sedem situacij, ki po percepciji policistov predstavljajo največje tveganje za njihovo zdravje:

- okužba z nalezljivimi boleznimi,
- skrb pred fizičnim napadom pri opravljanju policijskih nalog,
- skrb zaradi poškodbe pri izvajanju prisilnih sredstev,
- negativen vpliv konfliktov na delovnem mestu,
- poslabšanje vida zaradi dela s slikovnimi zasloni,
- poslabšanje vida zaradi neprimerne osvetljenosti delovnega mesta in
- poslabšanje zdravja zaradi izpostavljenosti različnim vremenskim razmeram.

V nadaljevanju smo preverjali predpostavko, da policisti tveganja, ki izhajajo iz interakcije policistov s strankami v postopku, ocenjujejo kot bolj ogrožajoča kot tveganja, ki izhajajo iz okoliščin, v katerih policisti opravljajo svoje delo. To predpostavko smo preverili s pomočjo regresijske analize. Predvidevali smo, da ima tveganje izhajajoč iz interakcije s strankami v postopku največji vpliv na splošno zadovoljstvo z zaščito in tveganje policistov. Z regresijsko analizo poskušamo najti takšno linearno kombinacijo napovednih spremenljivk, ki kar najbolj korelirajo z odvisno spremenljivko (Šifrer in Bren, 2011).

Pred izvedbo večkratne regresije smo preverili kriterije, ki jim moramo zadostiti. Vse napovedne spremenljivke so številčne oziroma intervalne, tako odvisna kot neodvisne spremenljivke. Preverili smo tudi multikolinearnost. Rezultati regresijske analize so prikazani v tabeli 9 v nadaljevanju. Vrednost R^2 S pove, koliko odstotkov variabilnosti odvisne spremenljivke je pojasnjene z napovednimi spremenljivkami. V družboslovju pričakujemo vsaj 0,3 (30 %) (Šifrer in Bren, 2011). V našem primeru je ta vrednost 0,283 (28,3 %), kar pomeni, da z napovednimi spremenljivkami lahko pojasnimo 28,3 % variabilnosti spremenljivke splošno zadovoljstvo. Preostali del lahko pripišemo ostalim dejavnikom, ki niso zajeti v naši analizi.

Model	R	R ²	prilagojen R ²	Standardna napaka	Statistika				
					Sprememba R ²	F	df1	df2	p vrednost
1	,532*	,283	,256	,899	,283	10,460	6	159	,000

*Prediktorji: (a) Medsebojni odnosi in narava dela, (b) Delovna oprema, (c) Preventiva, (d) Skrb pred fizičnim napadom, (e) Delovni prostor, (f) Izpostavljenost nevarnim snovem in izrednim razmeram iz okolja

V tabeli številka 10 analiziramo statistično značilnost ocenjenega regresijskega modela. Ker je vrednost $p < 0,05$ lahko trdimo, da je ocenjeni regresijski model veljaven.

Model	Vsota kvadratov	df	Aritmetična sredina kvadratov	F	p vrednost
Regresija	50,696	6	8,449	10,460	,000*
Preostalo	128,436	159	,808		
Skupaj	179,133	165			

Odvisna spremenljivka: Kako ste na splošno zadovoljni z zaščitno oz. osebno varovalno opremo, ki jo uporabljate pri svojem vsakdanjem delu?

*Prediktorji: (a) Medsebojni odnosi in narava dela, (b) Delovna oprema, (c) Preventiva, (d) Skrb pred fizičnim napadom, (e) Delovni prostor, (f) Izpostavljenost nevarnim snovem in izrednim razmeram iz okolja

V tabeli 11 je predstavljena analiza regresijskih koeficientov in njihova statistična značilnost. Napovedne spremenljivke, kjer je vrednost $p < 0,05$, statistično značilno vplivajo na odvisno spremenljivko (Šifrer in Bren, 2011). Od šestih regresijskih koeficientov so statistično značilni trije. Statistično značilni regresijski koeficienti so pri faktorjih (a) Skrb nad fizičnim napadom in zdravjem, (b) Skrb nad delovnim prostorom in (c) Preventiva. Pri dveh statistično značilnih faktorjih (Skrb nad fizičnim napadom in zdravjem in Skrb nad delovnim prostorom) sta regresijska koeficienta negativna, kar pomeni, da se s povišanjem vrednosti faktorjev (s povečanjem strinjanja izpraševancev s trditvijo) zmanjša tudi odvisna spremenljivka, če se ostali neodvisni faktorji ne spreminjajo (Šifrer in Bren, 2011). En faktor (Preventiva) pa ima pozitiven regresijski koeficient, kjer je soodvisnost ravno obratna.

Tabela 9:
Povzetek regresijske analize vpliva različnih vrst ogrožanj na zadovoljstvo policistov z zaščito

Tabela 10:
Statistična značilnost ocenjenega regresijskega koeficienta (ANOVA)

Tabela 11:
Ocene
regresijskih
koeficientov
in njihova
statistična
značilnost

Model B	Nestandardizirani koeficienti		Standardizirani koeficienti	t	p vrednost	Kolinearnost	
	Standardna napaka	Beta				Toleranca	VIF
(Konstante)	2,072	,070		29,707	,000		
Skrb pred fizičnim napadom	-,407	,084	-,391	-4,848	,000	,694	1,441
Delovni prostor	-,208	,079	-,199	-2,613	,010	,776	1,289
Preventiva	,225	,076	,216	2,965	,003	,852	1,173
Delovna oprema	,092	,078	,088	1,176	,241	,796	1,256
Izpostavljenost nevarnim snovem in izrednim razmeram iz okolja	-,038	,087	-,037	-,441	,660	,653	1,531
Medsebojni odnosi in narava dela	,094	,073	,090	1,291	,198	,926	1,080

Odpisna spremenljivka: Kako ste na splošno zadovoljni z zaščitno oz. osebno varovalno opremo, ki jo uporabljate pri svojem vsakdanjem delu?

Največji regresijski koeficient (B) ima faktor »Skrb pred fizičnim napadom«, s čimer lahko zaključimo, da zaznana skrb pred izpostavljenostjo fizičnemu napadu v največji meri vpliva na policistovo splošno zadovoljstvo z zaščito. Našo predpostavko, da policisti tveganja, ki izhajajo iz interakcije policistov s strankami v postopku, ocenjujejo kot bolj ogrožajoča kot tveganja, ki izhajajo iz okoliščin, v katerih policisti opravljajo svoje delo, smo torej potrdili. Pravilnost te predpostavke se vidi tako iz rezultatov percepcije virov ogrožanj (policiste je najbolj strah ogrožanj, ki nastanejo z interakcijo s strankami v policijskem postopku) kot iz rezultatov regresijske analize, kjer ravno skrb pred fizičnim napadom v največji meri vpliva na stopnjo zadovoljstva policistov z zaščitnimi ukrepi.

5 RAZPRAVA

V analizi smo ugotovili, da največ anketiranih policistov skrbi, da se bodo pri opravljanju svojega dela okužili z različnimi boleznimi, kot so virusne okužbe s hepatitisom, virusom HIV in podobno. Nevarnost okužb je prisotna tako na delovnem mestu kot tudi v delovnih in pomožnih prostorih, kot so npr. toaletni prostori, telovadnice, pisarne, skladišča, delo na terenu, npr. prizorišče zločina oziroma kraj storitve kaznivega dejanja, interveniranje, delovno okolje, npr. izvajanje policijskih pooblastil. Največja verjetnost, da pride do okužb, je v primerih, ko so policisti v neposrednih stikih z ljudmi, tudi z rizičnimi skupinami. Takšen primer je na primer delo z migranti na državni meji. Tveganje z okužbo je visoko tudi v primerih, ko opravljajo delo na biološko kontaminiranih območjih, pri nujenju prve pomoči poškodovanim (ob stiku s telesnimi tekočinami), ko so v stiku s kontaminirano hrano in vodo, pa tudi pri ugrizih in pikih žuželk. Kot naslednje najbolj pogosto omenjeno tveganje pa so policisti izpostavili strah pred fizičnim napadom.

S pomočjo analize smo ugotovili, da imajo tveganja, ki izhajajo iz interakcije s strankami v policijskih postopkih, največji vpliv na splošno zadovoljstvo z zaščito

in na tveganje policistov. Poleg opisanega smo ugotovili, da policiste skrbi, da se jim bo poslabšal vid zaradi dela s slikovnimi zasloni. Neprimerna razsvetljava na delovnem mestu in delo s slikovnimi zasloni pomenita tveganje za poslabšanje vida in za povečano utrujenost oči. Nevarnosti se okrepijo z uporabo zastarele in neustrezne računalniške opreme. Posledice uporabe oziroma nepravilne uporabe slikovnega zaslona so lahko zelo neprijetne in imajo celo bolezenske znake, kot so glavoboli, utrujene in pekoče oči, bolečine v vratu in hrbtenici. Nadalje smo ugotovili, da policiste skrbi tudi, da se bodo pri svojem delu poškodovali. To pomeni neharmoničnost, neusklajenost in posledično tudi stres na delovnem mestu. Ogrožanja, ki izhajajo iz odnosov na delovnem mestu, se vežejo na nekonstruktivno reševanje problemov. Tudi to pogosto negativno vpliva na zdravje zaposlenih.

Velika večina anketirancev je prepričana, da bi se tveganja za okvaro zdravja na delovnem mestu zmanjšala z ustreznimi usposabljanji s področja varnosti in zdravja pri delu ter ustrezno promocijo zdravja na delovnem mestu, za kar pa mora poskrbeti delodajalec s primerno oziroma ustrezno politiko varnosti in zdravja pri delu. Zato policijskim vodjem in odgovornim za zdravje in varnost v policiji predlagamo, da zavzeto pristopijo k upravljanju te problematike. Če se zaposlenemu na delovnem mestu ne zagotovi visoka stopnja varnosti in zaščite oziroma osnovnih pogojev za delo, bosta temu primerna motivacija za delo in posledično tudi rezultati dela. Za delodajalca to pomeni tudi tveganje, da bo zaposleni pogosto odsoten z delovnega mesta, dela ne bo opravljal brežhibno in natančno. Učinkovitost in uspešnost zaposlenih je torej pogojena tudi z varnostjo na delovnem mestu.

Rezultati analize nakazujejo potrebo po prenovi celovitega varnostnega menedžmenta. Gre za potrebo po stalnem ocenjevanju vseh tveganj, kar posledično vpliva tudi na programe usposabljanja. Poudarili smo, da so delodajalci dolžni zagotavljati zaščitne ukrepe, varno delovno okolje, usposabljanje zaposlene za preprečitev in prepoznavanje tveganj za bolezni in poškodbe na delovnem mestu ter požarno varnost. V skladu z zahtevami standardov na področju varnosti in zdravja pri delu je treba dopolnjevati in izvajati sistem vodenja varnosti ter zdravja pri delu. Obvladovati je treba tveganja pri izvajanju policijskih pooblastil, zmanjševati nevarnosti za nastanek zdravstvenih okvar ali poškodb, zagotavljati uporabo brežhibne, ustrezne in ergonomske delovne opreme. Rezultati nakazujejo na potrebo po okrepljenem usposabljanju vseh zaposlenih za varno delo v zvezi z osebno varovalno opremo, delovno opremo, delovne postopke, k temu pa je treba dodati tudi nabavo varnih sredstev za delo. Pomembno je, da imajo policisti dostop do stalnega preverjanja njihovega zdravstvenega stanja, še posebej z vidika prenosa nalezljivih bolezni. Kljub vsemu pa se je treba zavedati, da je poleg delodajalca za zdravje pri delu odgovoren tudi vsak zaposlen. Zato je treba okrepiti promocijo zdravja na delovnem mestu, ki bo prispevala k dvigu varnostne kulture zaposlenih.

Zavedati se moramo, da lahko le ustrezno usposobljeni, opremljeni in zdravi policisti sledijo poslanstvu svojega poklica – varovati življenja in premoženja ljudi. Zato velja poudariti, da je skrb za zdravje in varnost na delu neposredno povezana z zagotavljanjem varnosti ljudi v Sloveniji.

UPORABLJENI VIRI

- Agil. (31. 8. 2015). *Izjava o varnosti z oceno tveganja*. Pridobljeno na <http://www.agil.si/varstvo-pri-delu/izjava-o-varnosti-z-oceno-tveganja/>
- Bilban, M. (2005). *Medicina dela, za študente tehniške varnosti*. Ljubljana: Zavod za varstvo pri delu.
- Direktiva Sveta o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (89/391/EGS). (1989). *Uradni list Evropske unije*, (L 183/89).
- Garvas, F. (2005). *Varnost in zdravje pri delu, varstvo pred požarom, varstvo okolja: priročnik za preizkus znanja iz VZD/VP*. Pridobljeno na http://www.cpv.si/upload/12507495204a8cec508d7b3_Prirocnik_VZD_in_VPP.pdf
- International Labour Organization. (1981). *Occupational safety and health convention* (No. 155): *Convention concerning occupational safety and health and the working environment*. Pridobljeno na http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEX_PUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312300
- International Labour Organization. (1985). *Occupational health services convention* (No. 161) Pridobljeno na http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312306
- Ministrstvo za notranje zadeve RS. (2010). *Izjava o varnosti z oceno tveganja* (3. revizija). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve RS.
- Ministrstvo za notranje zadeve RS, Policija. (2009). *Zaposlovanje in izobraževanje v policiji*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/Publikacije/PDF/ZaposlovanjeVPoliciji.pdf>
- Novak, M., Končar, P. in Bubnov Škoberne, A. (ur.). (2006). *Konvencije Mednarodne organizacije dela: s komentarjem*. Ljubljana: GV založba.
- Območna obrtno-podjetniška zbornica Jesenice. (9. 11. 2005). *Pravna ureditev varnosti in zdravja pri delu*. Pridobljeno na <http://www.ooz-jesenice.si/prispevek.asp?ID=7298&IDpm=3994>
- Šifrer, J. in Bren, M. (2011). *SPSS – multivariatne metode v varstvoslovju*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ustava Republike Slovenije. (1991). *Uradni list RS*, (33/91-I in spremembe).
- Varnost in zdravje pri delu*. (2004). Maribor: Inštitut za varstvo pri delu in varstvo okolja.
- Vakselj, M. (2001). *Naloge, obveznosti in pravice delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu*. Ljubljana: Založniška hiša Pirmath.
- Vedenik, L. (2011). *Ocena tveganja*. *Revija Varnost*, 59(3), 53–56 Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/VARNOST/Varnost_3_11.pdf
- Zakon o varstvu pri delu (1974). *Uradni list SRS*, (32/74).
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu [ZVZD-1]. (2011). *Uradni list RS*, (43/11).

O avtorjih:

Manja Konkolič, magistrica varstvoslovja.

Mag. Leon Vedenik, avtor strokovnih in znanstvenih del s področja varnosti in zdravja pri delu, zaposlen na Ministrstvu za notranje zadeve Republike Slovenije.

Dr. Branko Lobnikar, izredni profesor, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede in prodekan za izobraževalno dejavnost na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si